

N°4 DECEMBER 2019

patos

elle

ETT MAGASIN
OM SMÅTT & STORT
I TROLLHÄTTAN

**FINSK
JULFEST
I LÅDA**

s.24

**I GUMMIBÅT
ÖVER MEDELHAVET
TILL STAVRE**

s.12

MORGAN LARSSON

Filosofisk kistbyggare mitt i livet.

Svenska kyrkan
TROLLHÄTTAN

4

Ryms livet i en kista?
Morgan Larsson väcker frågor man helst undviker

18

Dyrt och heligt
Om krubban som inte alltid varit en självklar tradition

8

En tidig tradition
Marina längtar efter juldagens otta

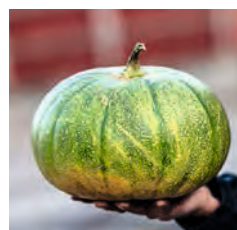
19

Det finns alltid stöd
BRIS står rustat inför helgerna

10

Är du en rimmare?
Tips och inspiration inför klapputdelningen

20

Pumpor och planteringslådor
Nya grepp ger klimat-smarta begravningsplatser

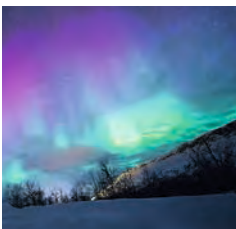
12

Han flydde undan IS
Nu formar Mostafa ett nytt liv i Trollhättan

24

Julmat på finskt vis
Bland lådor och stjärnor i det blåvita julköket

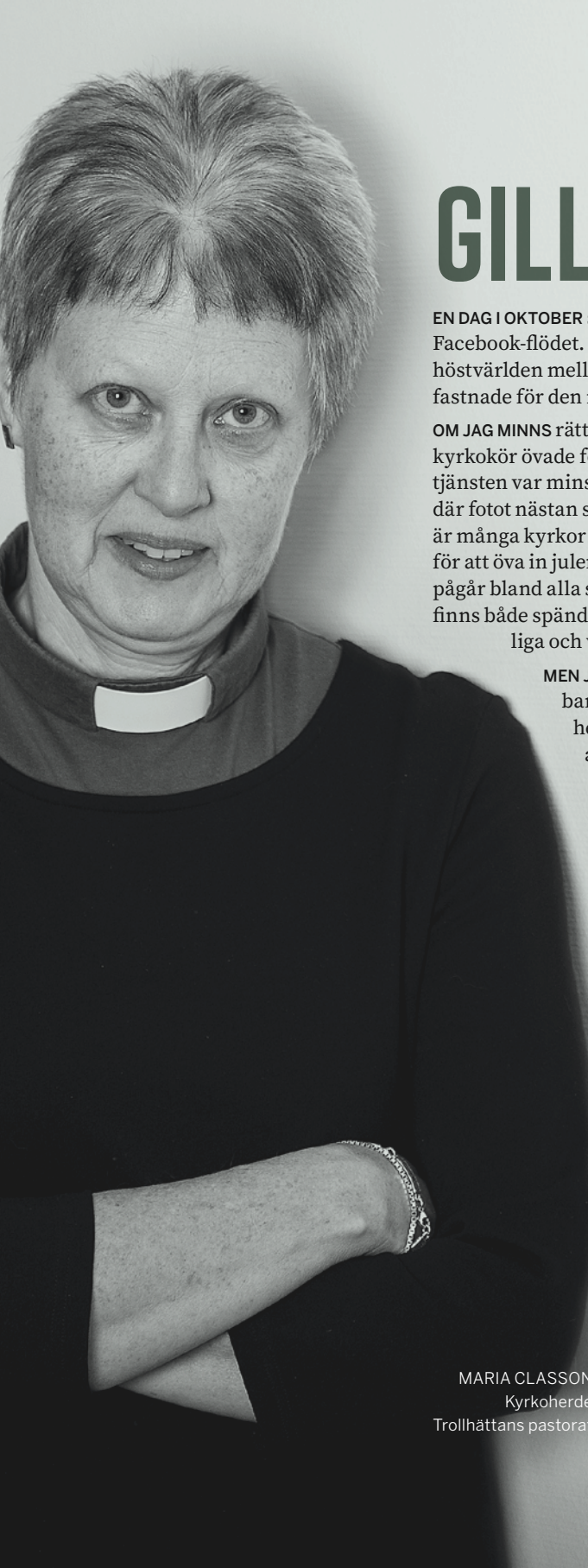
16

Julkryss med norrsknen
Mysigt pyssel med rättvisa vinster

28

Jul- och nyår i kyrkan
Hitta stämningen i vårt kalendarium

GILLA JULEN!

EN DAG I OKTOBER spreds en bild på Trollhättans kyrka i Facebook-flödet. Ljusen i fönstren lyste upp den mörka höstvärlden mellan kanalen och fallfåran. Många med mig fastnade för den magiska bilden och tryckte på gillaknappen.

OM JAG MINNS rätt, så var den tagen en kväll när Trollhättans kyrkokör övade för sitt 100-årsjubileum. Jubileumsgudstjänsten var minst lika magisk som bilden. För mig blev det där fotot nästan som en adventskalender. Under den här tiden är många kyrkor upplysta på kvällarna. Körsångare samlas för att öva in julens stämmningsfulla körverk och förberedelser pågår bland alla som jobbar i kyrkan. Bakom varje fönster finns både spänd förväntan och längtan efter julens högtidliga och varma tid.

MEN JUL ÄR inte alltid bara ljus och frid. Många barn känner sig otrygga eftersom julfirandet hemma hos dem övergår i tragedi. Tveka inte att ingripa! I det här decembernumret av Patos berättar Bris hur du som vuxen kan hjälpa. Det är också nu som ensamheten kan upplevas som svårast om man inte har någon att längta tillsammans med. I kalendariet hittar du tider och platser för gemensamt julfirande och delad glädje.

JULENS MEST CENTRALA budskap är det om barnets födelse. Det är en påminnelse om att Gud är med oss på jorden. Om du lyssnar kan du kanske känna det, när kören, stort och starkt, stämmer in i "O Helga natt."

SÅNGTEXTEN HANDLAR OM närhet och hopp. Svenska kyrkan Trollhättan har bestämt att just längtan, närvaro och hopp ska vara ledorden för gudstjänster och möten i pastoratets kyrkor. Jag hoppas att vi är många som ses och firar tillsammans i år. Och att julen är nära oss alla.

MARIA CLASSON
Kyrkoherde
Trollhättans pastorat

BYGGARE MORGAN

Han säger att han har kreativitets-ADHD. Och han är tacksam för det. Radioprataren och trollhätteförfattaren Morgan Larsson hittar hela tiden nya perspektiv. Hans nya roman *Kistbyggarna* har väckt många nyfikenhet och uppskattning.

HAN SATT PÅ en spår-
vagn i Göteborg när
han såg Metro-nyhe-
ten om en lite annor-
lunda studiecirkel i
Borås-trakten.

– Det var en träslöjdläro-
samt anordnade en studie-
cirkel som gick ut på att bygga
sin egen begravningskista.
Först tänkte man ju att det var
galningar som kom på en sådan
idé, men efter att ha funderat
ett tag växte min respekt för
deltagarna. Just att våga närma
sig det som vi kanske är mest
rädda för och undviker att prata
om. Och sedan insåg jag vilken
bra ram det skulle vara för en
bok, berättar Morgan.

HANS DEBUTROMAN RADHUSDISCO
från 2010 handlar om uppväx-
ten på 1980-talets Kronogården
och hur killen Morris reflekterar
över tillvaron. I uppföljaren
Det opålitliga hjärtat från 2014
får vi följa Love i en humoris-
tisk roman om mänskliga
relationer, medicinska under
och att leva varje dag som om
det var den sista. I Kistbyggar-
na fortsätter Morgan vända och
vrida på mänskliga perspektiv.

– Jag tycker det är roligt att
se saker ur olika infallsvinklar,
konstaterar han, samtidigt som
han varnar för halkan på den
regnblöta lilla bron över en av
bäckarna som rinner i skogen
bakom det nyinköpta kedje-
huset i Landvetter.

HÄR HAR TROLLHÄTTESONEN nu
landat efter att ha träffat sjuk-
sköterskan Emma och på drygt
två år blivit trebarnspappa.
Emma, som är från Luleå, hade
lyssnat mycket på Morgan i
radio och skrev några rader om
något han hade tagit upp.

– Jag brukar inte skriva till
lyssnare, men det var något i

” JAG KOMMER NOG ALDRIG ATT KÄNNA MIG ETABLERAD.

Namn: Morgan Larsson

Född: i Trollhättan 1970

Familj: Sambon Emma, dottern
Kelly 1,5 år, och nyfödda
tvillingtjejer

Bor: Kedjehus i Landvetter öster
om Göteborg

Gör: Journalist, radiopratare och
författare

Aktuell: Med sin tredje
roman Kistbyggarna och med
SöndagsMorgan i P4

Extra nöjd med: – Att min sambo
Emma tog med mig och lyckades få
mig att genomföra Vasaloppet i år.

Nästa bok: – Det blir troligtvis en
uppföljare på Radhusdisco där vi
får följa Morris under 1990-talet.

Om att snickra sin egen kista:
– Tanken har slagit mig. I så fall
vill jag nog ha en ganska anonym,
brun kista utan för mycket detaljer.
Jag vill att folk ska minnas mig som
den jag var för dem, inte för vilken
kista jag hade.

det hon skrev som gjorde att
jag blev nyfiken och svarade.
Sedan fortsatte vi att skriva,
berättar Morgan.

När Emma passerade Göte-
borg på väg mot sin syster i
Falkenberg för några år sedan
så stannade hon till för att
träffa sin mejlkompis.

– Det sa klick direkt, konsta-
terar Morgan, som mer eller
mindre omedvetet hade tänkt
bort en framtid med egen
familj.

– Jag var nog lite rädd att
ge mig in i något med risk att
mitt jobb skulle påverka mina
möjligheter att fokusera på min
familj. Men nu inser jag att det
faktiskt går att kombinera.

FÖR SNART ETT och ett halvt
år sedan föddes Kelly. Och i
mitten av oktober kom hennes
tvillingstrar.

– Så nu har jag vid 49 års ålder
gått från noll till tre barn och
sambo på bara några år, säger
Morgan och skrattar under vår
promenad i den höstvackra
skogen där solen tränger ner
mellan grantopparna.

Här, bland små sjöar,
promenadstråk och elljusspår,
stressar Morgan av och hämtar
ny energi och nya idéer. Anting-
en med löparskorna på eller
med Kelly i selen på magen.

FLYTEN FRÅN LÄGENHETEN
i Majorna i Göteborg gick i
somras och sedan dess har det
minst sagt varit fullt upp med
boksläpp, inflyttningsbestyr
och tvillingfödsel.

– Vi har kommit i ordning i
huset ganska bra, men jag har
väl en förmåga att stanna av
lite när 95 procent är klart. Som
tur är har Emma inställningen
att man kör på tills 100 procent
är färdigt, säger Morgan när vi
slagit oss ner på den inglasade
altanen med kaffe och kanel-
bullar.

NU FÅR FAMILJEN mer sväng-
rum och omgivningarna för
Morgans tankar hem till
Lextorp, dit han flyttade från
Kronogården som tioåring.

– Jag inser nu hur mycket jag

”
DÖDEN ÄR ETT
MYSTERIUM SOM
FÖRENNAR OSS OCH
SKRÄMMER, MEN SOM
OCKSÅ GÖR LIVET
SPÄNNANDE.

faktiskt saknat närheten till naturen. Det här påminner faktiskt ganska mycket om Lextorp.

Fast när flytten gick dit från Kronogården, så var det en gigantisk förändring i Morgans då tioåriga liv. Till det sämre, trodde han.

– Jag fattade ingenting. Vi promenerade jättelångt för att se på vårt nya radhus och jag ville absolut inte flytta över huvud taget. Kronogården var ju mitt liv.

Men flytten blev bra. Bara att Morgan och hans två yngre systrar fick egna rum var en fantastisk känsla.

– Jag förstod då hur mycket jag längtat efter att ibland kunna få vara själv.

TROTS TRE ROMANER på meritlistan så är det kanske Morgan Larssons radioröst som de flesta känner till mest. Tillsammans med vännen och kollegan Christer Lundberg sände han under många år programmet Christer i P3. Efter det blev det Kvällspasset och nu direktsänder han det populära SöndagsMorgan i P4. Även det präglas av Morgans förmåga att locka fram stora berättelser ur de små sammanhangen.

VÄGEN TILL RADION styrdes av tillfälligheter.

– Jag hade flyttat till Göteborg för att spela i ett band och då tyckte min kompis att vi skulle plugga musik. Jag hade för dåliga betyg för högskolan, men fixade högskoleprovet bra och läste sedan bland annat kurser i social psykologi, pedagogik och konfliktlösning. Det var då jag träffade Christer, berättar Morgan.

CHRISTER HADE GJORT lite TV och radio och han bjöd in Morgan att vara med i en relationspanel i sitt radioprogram. Morgan gjorde avtryck och när Christer blev sjuk fick Morgan frågan om att kunde hoppa in och vikariera.

– Ja, på den vägen var det. Jag hade aldrig haft en tanke på att göra vare sig radio- eller författarkarriär, men när jag betraktar det nu så kan jag samtidigt se att det passar mig ganska bra. Jag har kommit fram till att jag nog har någon sorts kreativitets-ADHD.

I skolan var jag alltid dålig på att ta till mig korvstoppling som att plugga in glosor, men jag hittade andra vägar att lära mig. Bland annat genom musiken och skrivandet.

HAN KÄNNER SIG fortfarande lika nyfiken.

– Jag kommer nog aldrig att känna mig

etablerad. Jag tror alltid att det senaste radio- eller bokkontraktet är det sista. Det tror jag är en styrka som gör att jag inte stannar till och är nöjd, funderar han.

Nu har han efter många års hemmajobb skaffat sig ett litet kontor inne i Göteborg, men själva arbetsprocessen pågår ständigt och det har även resulterat i två föreställningar genom åren. En tillsammans med Christer Lundberg och en soloföreställning som byggde på Radhusdisco.

DET MÄRKS ATT Morgan trivs med tillvaron. Även om en disk i ryggen bråkar med honom efter sommarens flytt, så är glädjen över sin familj och allt annat roligt i vardagen så mycket starkare. Den fina respsen kring Kistbyggarna ger förstås också en extra kick.

Efter boksläppet är det många som vill prata om livet och döden med trollhättepojken som fortfarande bär på en liten dröm om att, precis som forne lagkompisen Håkan Mild, bli fotbollsproffs.

I SAMBAND MED årets Bokmessa i Göteborg var Morgan bland annat inbjuden till Svenska kyrkans scen och presenterades som både filosof och relationsexpert. Plötsligt är det han som ombeds svara på om döden är en vän eller fiende och formulera svaren på livets gåtor, på samma sätt som han bad sina föräldrar om svar när han var liten grabb.

– Jag undrade precis som de flesta andra barn vad som händer när man dör, men jag fick inget svar.

NÄR PAPPA KJELL avled i cancer för tio år sedan var Morgan

och familjen vid hans sida hela vägen in till sista andetaget. Saknaden är fortfarande stor och sjukdomsperioden var väldigt jobbig.

– Ibland när jag är hemma i Trollhättan så dyker det upp så många minnen förknippade till olika platser. I början var

”

JAG SER MER OCH MER VÄRDET AV DE SMÅ ENKLA SAKERNA I VARDAGEN.

det oerhört jobbigt att gå på våra gamla cykelvägar eller passera fotbollsplanen där jag var mycket med honom, men idag känner jag snarare en enorm tacksamhet över att ha haft en så fin pappa.

MORGAN FASCINERAS AV att vi ofta fokuserar på sådant som skiljer oss åt, mer än det vi alla faktiskt har gemensamt. Som livet och döden.

– Det spelar ju ingen roll vilken religion man tillhör. Döden är ett mysterium som förenar oss och skrämmer, men som också gör livet spännande. Och livet är något vi får helt gratis, konstaterar han.

ATT KUNNA SE tillvaron genom dottern Kellys ögon får Morgan att både förundras och inspireras. Han känner allt mindre behov av att göra en imponerande bucketlist med häftiga saker han vill göra innan han dör. Förstahandsvalen har blivit mer självklara och enklare att göra.

– Jag ser mer och mer värdet av de små enkla sakerna i vardagen och arbetet med Kistbyggarna har förstås väckt många frågor hos mig, på samma sätt som karaktärerna i boken funderar och kommer till sina insikter när de samlas på en vacker sommarö under två augustiveckor. Under skrivandet har jag själv gått igenom många olika faser och både skrattat och gråtit. Det tror jag även läsarna kommer att göra, säger Morgan.

NYLIGEN FÖRSÖKTE HAN beskriva boken för sin 19-årige syster-son.

– När jag var klar sa han på skön trollhättedialekt: «Jag fattar precis. Det är en feel-good, med nära-döden-känsla». Det är faktiskt en bra summering.

Tillvarons kontraster och den ofta hårfina balansen mellan det som är roligt och oroligt, sätter igång tankar hos Morgan Larsson.

– Jag gillar det ambivalenta. Som Indien till exempel. Det är ett av mina favoritländer och har så mycket fantastiskt, men också så mycket som är fruktansvärt dåligt. Det fascinerar mig. På samma sätt är jag nu så otroligt glad för min familj, samtidigt som jag självklart är orolig och rädd för att något ska hända dem. Men det är ju så livet är. ♥

”

JULEN ÄR SÅ MYCKET
GEMENSKAP. DET
HANDLAR OM ATT SLUTA IN
OCH INTE STÄNGA UTE.

8

elle

UPP I JULOTTAN

Ljuskrönor i tak och skönsjungande kör. När det vankas julotta i Trollhättans kyrka är stämningsfaktorn hög, menar Marina Lindquist Bild som är präst i Trollhättans församling.

MARINAS FÖRSTA JULOTTA är fortfarande ett starkt minne. Hon var 15 år och skulle delta i ett flertal gudstjänster under sin konfirmationstid. Däribland julottan.

– Jag var en jättetrött ton-åring som inte riktigt förstod varför jag var tvungen att släpa mig till kyrkan så tidigt. Men jag kom dit och blev omsluten av alla tända ljus, människorna, värmen och själva högtiden som verkligen fanns i rummet. Jag blev väldigt berörd, berättar Marina.

JULEN ÄR, TILLSAMMANS med påsken, en av kyrkans absolut största högtider. I december fylls kyrkor runt om i landet med levande ljus och skönsång för att fira Jesu födelse.

– Julen är så mycket gemenskap. Det handlar om att sluta in och inte stänga ute. Det har alltid behövts men i synnerhet nu, när det är så mycket vi och dom, splittring och trista åsikter i samhället.

I TROLLHÄTTAN HÅLLS julottor i Götalundens, Lextorps och Trollhättans kyrka. Marina och hennes prästkollegor i Trollhättans församling turas om att hålla julottorna i Trollhättans kyrka, vars stora färgglada fönster och fönstermålningar hjälper till att ge kyrkan ett varmt uttryck. Marina menar att julottan är bland de mest speciella gudstjänsterna under kyrkoåret.

– Det som jag tycker är speciellt är att hela kyrkan fylls med levande ljus. Det är till exempel den enda gudstjänsten då de stora ljuskronorna i taket tänds. Så det är en hel del

att fixa med för vaktmästaren på morgonen. Därför är det faktiskt skönt att julottan numer inte börjar förrän klockan åtta, säger Marina.

Julottan är den enda gången på hela året som de stora ljuskronorna i taket tänds.

HUR TIDIG JULOTTAN är skiljer sig mycket mellan olika kyrkor i landet. Tills för några år sen började julottan i Trollhättans kyrka klockan sju. I vissa delar av landet kan den börja redan klockan fyra på morgonen. Varför så tidigt, kan man undra?

– På juldagen firar vi Jesus födelse, även om vi tjuvstartar redan på julafton. Det är en så stor högtid och glädje att vi inte kan vänta, vi måste upp och fira så tidigt som det bara går. Vi har ju till och med julnattsmässor så vi kan fira så fort dygnet har börjat.

SEDAN GAMMALT HAR tre mässor firats på juldagen; midnattsmässan, julottan och juldagens mässa. Just midnattsmässan har vuxit i popularitet på senare år, kanske på bekostnad av julottan. Många kyrkor som förr hade två julottor för att få plats med alla, har nu bara en.

– Midnattsmässan drar mer folk för att den passar in bättre i folks julfirande. Vi är uppe sent på julafton och har därför svårt att gå upp tidigt på juldagen. Men att julottan är tidig är också det som gör den så speciell. Och trots att den tappar tycker jag ändå att det är mycket folk som fortfarande kommer, menar Marina.

FÜRUTOM DE LEVANDE ljusen är körsång något som hör julottan till. Var hälsad sköna morgonstund och Dagen är kommen är två vanligt förekommande psalmer. Men det är inte bara kören som sjunger. Marinas favoritdel i julottan är inledningsordet som prästen kan sjunga istället för att läsa.

– Inledningsordet börjar med texten ”Se, jag bär bud om en stor glädje. Halleluja. En glädje för allt folk.” Och när prästen växelsjunger med kören som stämmer in, så får jag rysningar. Det är väldigt fint.

SÅNGEN VARVAS MED textläsning och temat är så klart Jesu födelse. Texter ur både ur gamla och nya testamentet läses. Predikningar kan se olika ut och Marina menar att utmaningen är att hitta något som fångar och berör människor.

– Jag vill att människor får med sig budskapet om att vi är älskade; så mycket att Gud blev människa i Jesus Kristus. Gud vet hur det är att leva här med glädje och gemenskap, men också elände och ensamhet. Människoblivandet är alltså en kärleksförklaring till människan. Men sedan är Jesus liv här på jorden också en förebild och utmaning för oss, för hur vi ska vara. Det vill jag alltid få fram. Vad skulle Jesus ha gjort? ♥

elle

RIMMA PÅ JULÄREN KUL TRADITION

Ett rim till julklappen gör det alltid lite roligare, och mer spännande. Det behöver inte vara långt och inte så himla perfekt. Det roliga är att du försökt. En grundregel finns det däremot: Avslöja helst inte innehållet i klartext!

Julklappsrimmet har funnits i Sverige åtminstone sedan 1700-talet. Ursprunget är en tradition då byns ungdomar knackade på i stugorna på julafton och kastade in en skämtgåva med en vers som förklarade varför mottagaren förärats den "fina" presenten.

INGER DAFGÅRD

– Jag har ett rim till en vävd duk eller bonad:
"En vävnad så vacker
i ert hem skall smycka.
Med inslag av kärlek,
varp och lycka."

THOMAS FRIDÉN

– Jag har börjat gå buggkurs
och behöver en skjorta
i funktionsmaterial:
"Erbjudandena kommer
att dugga, nu när du äntligen
lärt dig bugga."

ELIAS HAMMAR

– Om någon ska ge bort en cykel,
kan ju denna funka:
"Korta sträckor med bil,
drar bensin som en mil.
Nu får du använda egen energi,
det är så det i framtiden får bli."

EGON BENGTSSON

– Som slöjdare tänker jag
förstås på en riktig klassiker:
"Åra vare Gud i höjden.
Denna har jag gjort i slöjden."

HANNA HUMMELBO

– Jag har gett bort benvärmare
i kamelhår en gång:
"Till dig min sälla,
en fråga jag ställa:
Kan ökenskepp gälla,
som värmande källa
för frusen patella?"

JOHANN KRÄMER

– Jag som säljer kläder
kan rimma till presentkort:
"Jag har ett litet tips.
Det är här du ska
köpa din ..."

JOHANNA PATRIKSSON

– Jag har ett hemligt
paket till min syster:
"Vise män tar med sig guld,
rökelse och myrra.
Du får inget av detta, trots
att du är min syrra."

HENRIK BENGTSSON

– Jag har ett bra rim för
en almanacka:
"Det var inget svårt beslut.
Detta blir bra när den
andra snart tar slut."

JOSEFIN ROOS

– Jag har ett längre som är fint:
"Nu när vi står här inför jul, finns
mycket att göra både jobbigt
och kul. Men glöm inte bort att i
hjärtat bära, det stora och fina att
omfamna nära. Att Gud blev till
människa, som du och jag,
änglarnas ord, aktuella än idag."

”

MAMMA
BRUKAR SÄGA,
DU FÅR JU KOMMA
TILLBAKA SNART.

12

elle

ENKEL RESA

MANBIJ – TROLLHÄTTAN

2015.10.01

KL 02.57

Det var torsdag natt den 1 oktober 2015 när Mostafa Al Ahmad lämnade hemmet i Manbij i norra Syrien. Kvar blev mamma, pappa och åtta syskon. Nu kämpar Mostafa för att skapa sig ett eget liv i sin nya hemstad Trollhättan.

TEXT: ERIKA ALMOVIST FOTO: JERRY LÖVBERG

MOSTAFA VAR 17 år när han gav sig iväg på den långa resan till Sverige. IS styrde i området och tvingade unga män och pojkar att gå med i kriget. För att rädda sig undan lämnade han staden tillsammans med två kusiner och har aldrig kommit tillbaka.

Han visste att resan var lång och farlig, det hade han hört från kusiner och vänner som lämnat innan honom. Långa sträckor till fots varvades med buss och bil. Färden gick över Turkiet, och sen den farligaste sträckan, i en gummiflotte över Egeiska havet till Grekland.

– Vi var tvungna att resa på natten för att inte bli upptäckta av gränsvakter. Gummibåten rymde egentligen runt 15 personer men smuglarna trängde ner 50 av oss i båten. Det är det värsta jag har upplevt, minns Mostafa.

MOSTAFA HADE HELA tiden siktet inställt på Sverige. Hans kusin var redan bosatt i Vänersborg och planen var att hamna i närheten av honom. Väl framme i Sverige placerades Mostafa på ett boende för nyanlända i Mellerud, men trivdes väldigt dåligt. Ingen annan på boendet pratade arabiska och han bad sin kontaktperson om att få flytta någon annanstans.

”

**VI VAR TVUNGNA ATT
RESA PÅ NATTEN FÖR ATT
INTE BLI UPPTÄCKTA AV
GRÄNSVAKTER.**

– Då fick jag komma till ett familjehem i Mellerud. En svensk familj med två barn som var äldre än mig. Och de har varit helt underbara, berättar Mostafa.

”

**DET KÄNDES INTE
KONSTIGT ATT FIRA JUL.
FAST MATEN VAR
GANSKA KONSTIG.**

Mostafa firar jul varje år med sin svenska familj. Han är öppen för alla traditioner utom sillen, som han konsekvent vägrar att prova.

HAN FLYTTADE IN i familjehemmet precis innan jul och familjen var därför i full färd med alla julbestyr. Eftersom Mostafa är muslim hade han aldrig firat jul innan men var öppen för den nya högtiden. Han hjälpte till med julmaten och var med och delade ut julklappar framför julgranen.

– Det kändes inte konstigt att fira jul. Fast maten var ganska konstig. Sill och allt det där. Jag har aldrig smakat sill och kommer nog aldrig göra det heller, säger han och ler.

EFTER NÅGRA MÅNADER i familjehemmet blev Mostafa myndig och placerades istället på Restad gård, asylboendet i Vänersborg. Det visade sig vara en tuff omställning. Boendet var fyllt till bristningsgränsen och Mostafa fick flytta in i ett rum där det redan bodde tre andra.

– Jag trivdes inte alls där och försökte hålla mig borta så mycket som möjligt, berättar han.

Istället höll han sig kvar i skolan eller spelade fotboll och umgicks med vänner från sin gymnasieklass på Birger Sjöbergsgymnasiet i Vänersborg. Där gick han ett ettårigt introduktionsprogram för att lära sig svenska och bli redo för att börja ett vanligt gymnasieprogram.

MOSTAFA HAR ALLTID har haft lätt för sig i skolan. Därför tog det inte lång tid innan han hade lärt sig svenska så bra att han kunde börja på naturvetenskapliga programmet vid Birger Sjöbergsgymnasiet i Vänersborg.

– Det är nog tack vare min pappa som är lärare. Han har alltid pratat om att det är viktigt med skolan och uppmuntrat mig att göra mitt bästa. Så när jag kom till Sverige ville jag lära mig språket så snabbt som möjligt, för att kunna komma in i samhället.

FAMILJEHEMMET FANNNS KVAR i Mostafas liv även efter han flyttat. Med deras hjälp hittade han ett extrajobb och en liten etta på Stavre i Trollhättan där han fortfarande bor. Lägenheten har trots sina 18 kvadrat allt det nödvändigaste, bland annat en stor bäddsoffa som fungerar både som säng och soffa där Mostafa ofta sitter och pluggar. Flera dagar i veckan jobbar han extra på Folkets hus Kulturhuset i Trollhättan.

– Jag står i garderoben eller jobbar i restaurangen och trivs jättebra med det. Jag har trevliga kollegor och det är en väldigt bra arbetsmiljö, berättar Mostafa.

På det naturvetenskapliga programmet i Vänersborg tar Mostafa igen de gymnasieår han förlorade i Syrien. Han bygger upp sin nya vardag i ettan på Stavre, men oron finns hela tiden över att delar av familjen finns kvar nära kriget. Minnena från den första tiden på Restad gårds asylboende (nedre bilden) är ganska mörka och präglas av en känsla av hopplöshet.

”

PAPPA HAR ALLTID PRATAT OM ATT DET ÄR VIKTIGT MED SKOLAN OCH UPPMUNTRAT MIG ATT GÖRA MITT BÄSTA.

LIVET RULLAR PÅ bra i Sverige men oron för familjen hemma i Syrien är ständigt närvarande. Mostafas födelseort ligger i närheten av Manbij i norra Syrien, nära gränsen till Turkiet. Det är inte så långt från det område där det just nu är mycket oroligt.

– Än så länge har det inte hänt så mycket runt Manbij men man vet ju aldrig.

ORON FÖR FAMILJEN har även fått andra konsekvenser. Hemma i Syrien gick det väldigt bra för Mostafa i skolan och han drömde om en framtid som läkare. Men, i och med flykten har den drömmen fått ge vika.

– Det är ju väldigt svårt att komma in på läkarprogrammet, man behöver ha extremt höga betyg. Och det är svårt att ägna sig helhjärtat åt studierna när jag hela tiden tänker på min familj. Men Sverige har väldigt bra möjligheter. Här har mina ögon öppnats för jobb som jag aldrig har tänkt på innan.

ETT AV DE jobben är yrkespilot. En av sönerna i Mostafas svenska familj går en pilotutbildning i Västerås. Nu funderar han på om det kan vara framtiden även för honom.

– Utbildningen är på ett och ett halvt år och leder sen till jobb direkt så det känns väldigt intressant, menar Mostafa.

TELEFON, DATOR OCH internet gör det möjligt att ha tät kontakt med familjen i Syrien. De saknar honom men förstår att det just nu är svårt att ses.

– Mamma brukar säga ”Du får ju komma tillbaka snart. På besök åtminstone.” Så det är klart att de vill att jag ska komma tillbaka. Men både de och jag vet att det är väldigt svårt att göra nu. De vill mitt bästa och jag är ju 21 år gammal och vet var mitt bästa är nånstans.

MOSTAFA HAR BYGGT upp ett stort socialt nätverk i Sverige. Förutom kusiner och vänner bor hans syster nu i Vänersborg. Hon har skaffat familj

sedan hon kom till Sverige, så Mostafa har två syskonbarn som han ofta hälsar på. Och den svenska familjen är fortfarande en stor del av hans liv.

– De har hjälpt mig väldigt mycket så jag är väldigt glad att jag lärde känna dem.

PÅ FRÅGAN OM framtidsdrömmar får Mostafa svårt att svara. När man känner sig hemma i två länder är det också lätt att känna sig splittrad. Även om det skulle bli fred i Syrien har Mostafa byggt upp ett liv i Sverige som det inte blir lätt att bara lämna, även om längtan till familjen är stor.

– Jag trivs väldigt bra här i Sverige och har möjligheter att plugga vidare. Drömmen kanske skulle vara att jobba som pilot och kunna bo både i Sverige och i Syrien. Vi får se hur det blir. ♥

Namn: Mostafa Al Ahmad

Född: I Syrien 1998

Familj: Mamma, pappa och 8 småsyskon i Syrien, kusin, syster, 2 syskonbarn i Sverige och den svenska familjen med släkt

Bor: Etta med kokvrå i Stavre, Trollhättan

Gör: Studerar naturvetenskapliga programmet på Birger Sjöbergsgymnasiet i Vänersborg, jobbar extra på Folkets Hus Kulturhuset i Trollhättan.

Om framtiden: – Jag drömmer om att få stanna i Sverige och att utbilda mig till flygkapten. Fast mest av allt vill jag återse min familj i Syrien.

”
DRÖMMEN KANSKE SKULLE VARA
ATT JOBBA SOM PILOT OCH KUNNA BO
BÅDE I SVERIGE OCH I SYRIEN.

ACTIVE QUIZ

Rör dig med Patos-frågesport så har du chans att vinna biobiljetter för dig och en kompis.

Dansa, hoppa, promenera eller cykla – frågorna dyker upp på skärmen med lagom mellanrum när du rör på dig. I Patos Quiz finns två svårighetsgrader och både barn och vuxna kan hänga med. **Lycka till!**

4
Vilka färger finns i Schweiz flagga?

A: GRÖN/RÖD

B: VIT/RÖD

C: VIT/BLÅ

D: GRÖN/BLÅ

VINNARE I HÖST-QUIZEN

2 st biobiljetter: Viggo Nilsson

100 kr Fair Trade Shop: Pelle Johansson, Lukas Rylander, Marita Johansson, Theo Nilsson. Vinnarna har meddelats!

GÖR SÅ HÄR:

Ladda ner appen i din mobil eller läsplatta på: www.activequiz.se/laddaner

Skriv in Quiz-id Patos och följ instruktionerna.

Starta! Välj barn- eller vuxenquizet och bestäm om du vill gå 0,5 km, 1 km eller 2,5 km.

Vinn! Alla som quizzar deltar i utlottningen av 1 st Kulturkort från Folkets Hus Kulturhuset Trollhättan laddat med 2 st biobiljetter. Kortet kommer med posten. Vi lottar också ut 5 st presentkort á 100 kr i Trollhättan Fair Trade Shop. Presentkortet hämtas i shopen på Kungsgatan 22.

Quizza senast 15 januari!

**KORTET ÄR
LADDAT MED TVÅ
BIOBILJETTER!
VÄRDE 200 KR**

JUL KRYSS

Kryssa rätt och vinn ett presentkort på 200 kr hos Fair Trade Shop i Trollhättan.

Lös krysset, fyll in nyckelbokstäverna som bildar ett ord i raden under korsordet och skicka in. Bland de rätta svaren drar vi en vinnare av ett presentkort värt 200 kr och fyra vinnare av Rättvisemärkt kaffe värt 100 kr från Fair Trade Shop.

Skicka lösenordet via mail:

patos@svenskakyrkan.se

Skicka med post:

Svenska kyrkan,

Patoskrysset,

Box 161, 461 24 Trollhättan

(Märk kuvert eller vykort med "Patoskryss")

Lämna in ditt svar i receptionen:

Kyrkans Hus, Drottninggatan 42.

OBS! För att du ska vara med i dragningen behöver din lösning ha inkommit till oss senast **15 januari**.

Vinnare presentkort, värde 200 kr

Barbro Åkerblad

Vinnare Rättvisemärkt kaffe, värde 100 kr

Ulla Haglund

Anders Mogren

Mariana Ceder

Gullan Larsson

Vinnarna har meddelats, gratulerats och kan hämta vinsten i **Fair Trade Shop på Kungsgatan 22, Trollhättan**.

Öppettider:

Tisdag–fredag kl 10–18

Samt sista lördagen i månaden kl 10–14

 <h1>LAPPLAND</h1>				1	HUVUD- STAD I ARMENIEN	KORT	DE GÅR FRÅN NÅSA TILL HJÄRNA	FÄRG	MER OND	JOD	PVSSLAR	FLÖJT- SPELANDE SKÖGSGUD	FÅGEL				
				2					8								
<ol style="list-style-type: none"> Lapplands landskapsdjur Lapplands landskapsblomma Orter som fått namn efter kung Gustav IV Adolfs gemål Lapplands största sjö Skidklubben från Tärnaby som fostrat stjärnor som Ingemar Stenmark, Anja Pärson o Stig Strand Under detta artistnamn blev sångaren Bengt Djupbäck känd Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolags mer kända namn 				ÄR PÅVEN	2					VATTEN- DRAG							
				→													
				SUGNA PÅ MAKT					GRIPNA	1					BREVID KIND	MED- DELANDE	
				FLINA					PÅLÄGG								
				→								RYA					
				BÄR RÖDA BÄR								GULLIGT				HAR KLOR OCH ÖRON- TOFSAR	
				RIVER													
GÅR OMBORD										SMÖRJA	NICKEL						
SEX											FASTA I MINNET						
3	ILLDÄD	SKÅR ELLER VAJA	ILL- VILLIGA	4	TILL VÄNSTER PÅ TAND		HOVDJUR	SUR					3				
→							INTE NÅGON	I DET ÖGON- BLICKET	→		VAPEN	5					
STÅR UT MED										FÅGEL OCH MANI							
										LÄTTARE							
JUSTERA		6					RÄCKA			OPARTISK							
							STAD I JEMEN			KVICK							
PUTS		FALLENHET						LEKS MED ILÅDA				VEN	I DEM KAN MAN HÅNCA KLÄDERNA				
		DRAGREM						SVÄNGIG									
→			DEN ÄR EN ANDFÅGEL							SATTE KRONA PÅ LOS ANGELES		7					
VINDSTÖT			GÅRDS- PLAN	↓	IRLÄNSK SÄNGERSKA					FORN- NORDISK DIKTSAM- LING	→	FÖREDRAG					
			VOLLSJÖ- TOFFLOR	→	BLOTTA							SKIVA					
NEON			HOPPSAN	→			FÅR BRONS				FÅR FÅR	4					
				→			APPARAT				DUNSTER						
UTRÄTTAT					MEDITA- TION			BROTT				STICKS					
					BILMÄRKE			BIL OCH Å				GNAGET					
STÅR FÖR ARKEOLOGI PÅ BIBLIO- TEKET	5											SVEAKUNG					
		DÄLIG VANA	SVIKTA	VIKARE	3		FÖRUT- SÅGA			PIKA		7					
							KILO- METER			HOVDING & KULLE							
6									→				OBEHAG				
BELÖNAD MED	HEMLIG						ORT ELLER GÅNG					LUGN					
	DRAG						ÅGA					FÖRBI					
→							FISK										
							KALIUM				DÅR FÖDDES LUDWIG VAN BEET- HOVEN						
IVÄG				Korsordsmakare: Lars-Göran Ståhl	PÅ SPRUTA							FÖDA					

NYCKELORD:

1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

DYRT OCH HELIGT

Julkрубbor av pepparkaka, lera, trä och andra material finns i Trollhättans kyrkor.

#4 DECEMBER 2019

DEN FÖRSTA JULKRUBBAN vi känner till skapades år 1223 av den italienske tiggarmunken Francis-kus av Assisi. Han grundade även Franciskanorden, vars gråmunkar vandrade över Europa under medeltiden med sina fattighetsideal.

SVENSKA KYRKAN VISADE först motstånd mot denna katolska tradition. De första julkрубbor-na i Sverige förekom främst i katolska hem under 1870- och 1880-talen. Först 1929 fanns en julkрубba i S:t Petri kyrka i Malmö. Därefter spreds traditionen snabbt och under 1970-talet var julkрубban vanligt förekommande i både kyrkor och hem. På julafton är krubb gudstjänsterna i Trollhättan välbesökta. Då hjälper barnen till att fylla krubban med figurer.

DEN STÖRSTA KRUBBAN i pastoratet är den som finns i "stallet" utanför Trollhättans kyrka. Här öppnas dörrarna och besökarna kan titta in och få en bild av hur det såg ut i samband med Jesusbarnets födelse.

Det är en mångårig tradition att skapa en krubba i "Stallet" utanför Trollhättans kyrka. Den är öppen i samband med gudstjänst så du kan titta in och få en känsla av hur det såg ut vid Jesus födelse.

Även i Lextorpskyrkan har krubban sin givna plats i kyrkorummet. En tradition är att Josef, Maria, herdarna och Jesusbarnet placeras i krubban efter en stämmingsfull procession in i kyrkan.

I Strömslund hjälper barnen till att fylla krubban med figurerna. Jesusbarnet kommer på plats på självaste julafton, förstås.

Krubban i kapellet i Kyrkans hus har varit med i minst 40 år och plockas fram i juletid.

BRIS

Nils Grönroos, kurator hos Barnens rätt i samhället som stöttar barn i utsatta situationer. TEXT: ERIKA ALMQVIST FOTO: NISSE HVIDFELDT

Ökar samtalen till Bris under jul jämfört med andra tider på året?

- Nej egentligen inte. De samtal vi får från barn och ungdomar är ganska jämt fördelade över hela året. Det vi däremot ser är att samtalsämnen ändrar karaktär under julen. Det är en högtid som många ser fram emot och har förväntningar på, och om de förväntningarna inte uppfylls så kan man bli väldigt besviken. Återkommande ämnen är psykisk ohälsa och ensamhet, vuxna som dricker för mycket och bråk och konflikter inom familjen.

Varför är jullovet så jobbigt för många barn?

- Barn som lider av psykisk ohälsa mår ju inte bara dåligt under julen, utan alla andra dagar om året också. Det som händer under jullovet är att barnens trygga nätverk, som skola eller andra stödkontakter, stänger och går på julleddighet. Det ökar barnens utsatthet.

Vad säger ni till ett ledset och otryggt barn som ringer till Bris?

- Vår främsta uppgift är att lyssna. När ett barn ringer till Bris är det ofta första gången de berättar om problemen för någon. Och därför är det extra viktigt. Vi bekräftar att barnen har rätt att känna som de gör och försöker lyfta bort skuld- och skamkänslor. Vi pratar om rätten att må bra här och nu och tillsammans försöker vi göra upp en plan framåt. Bland annat så kartlägger vi vilka

vuxna barnet har i sin närhet, som hade kunnat hjälpa. Om problemen är akuta så har vi möjlighet att koppla in polis och socialjour i samtalet, men det sker helt utifrån barnets önskan och tillåtelse.

Vad kan man göra som vuxen om man misstänker att ett barn mår dåligt?

- Ta dig tid och fråga hur hen mår och respektera den takt som barnet vill berätta i. Ibland kan barnet berätta saker som känns jobbiga att höra. Då är det viktigt att våga stå kvar och lyssna. Förmedla till barnet att du som vuxen kan hjälpa och på vilket sätt. Och var inte rädd att fråga igen. Vi vet att många barn tycker att det är svårt att berätta med en gång. Om man som vuxen är osäker på hur man ska hantera en situation där man misstänker att ett barn mår dåligt kan man ringa Bris vuxentelefon för att få råd och stöd.

Hur och när kan man kontakta Bris?

- Barn och ungdomar upp till 18 år kan ringa till vår jourtelefon eller skriva till oss via chatt eller mejl. Vi har öppet 14–21 både vardagar och helger, alltså varje dag under julen. Den 19 december har vi dessutom en livechatt med jultema på bris.se. Där kan man ställa frågor och få svar på dem direkt. Alla frågor och svar syns i chatten men man är helt anonym. Många tycker att det är skönt att se att man inte är ensam med sina problem.

HÅLLBAR GRAVPLATS, SÅ KLART!

Planteringslådor som sparar vatten och pumpor som suger upp näringsämnen som annars kunnat förorena grundvattnet. Det är två av många exempel på hur Trollhättans kyrkogårdsförvaltning jobbar för en hållbar utveckling.

– Det finns säkert många som tycker att kyrkan har ett extra stort ansvar för miljön, men jag skulle vilja påstå att vi alla har samma ansvar, säger Michel Matheussen, som jobbar med att utveckla fler klimatsmarta idéer i kyrkogårdsarbetarnas vardag.

HÅJUMS OCH Götalundens begravningsplatser har i dagsläget sammanlagt 10 000 gravplatser. Det innebär mycket skötsel, vattning och omplantering av blommor för alla som har beställt gravskötsel. De nya planteringslådorna bidrar till att halvera vattenåtgången.

– Man planterar i en låda som reglerar vattennivån och har en uppsugande filtduk under sig. Det gör att fuktigheten blir mer jämn för blommorna och att en vattning håller fukten i två veckor under en varm sommarperiod istället för 4–5 dagar. Hittills har vi etablerat 500 planteringslådor och förutom att det sparar väldigt

mycket vatten så mår växterna bättre och blommor jämnare. Dessutom kan vi jobba effektivare under högsäsong och hinna med mycket annat när vi inte behöver vattna lika ofta, säger Michel, som jobbat som kyrkogårdsarbetare i Trollhättan i 15 år.

SEDAN TRE ÅR tillbaka är han en av två lagbasar och han brinner extra för att utveckla nya smarta arbetsätt som sparar miljön genom att hushålla med resurser och minimera utsläppen. Hans kombinerade utbildning och kunskap inom maskinteknik, trädgårdsskötsel och design gör att han hela tiden ser förbättringspotential. Idén med att odla pumpor är en av

”

MED MER ELDRIVET BLIR DET OCKSÅ EN LUGNARE MILJÖ PÅ BEGRAVNINGSPLATSERNA, VILKET KÄNNES BRA.

många klimatsmarta projekt.

– Vi har en del större komposthögar. Näringsämnen som bildas vid förmultningen går normalt sett ner i grundvattnet och måste i slutändan renas i kommunens reningsverk. Pumpor har väldigt långa rötter och kan suga upp näringsämnena istället, förklarar Michel.

– Men vi lärde oss en del av premiärplanteringen, då ogräset tog över. Vi ska göra lite annorlunda nästa gång och få ännu bättre resultat.

NÄR DET GÄLLER att förflytta sig över de stora ytorna på begravningsplatserna så är det i första hand cykel som gäller. Om mindre verktyg ska med så finns lådcyklarna med ett bra packutrymme framför styret.

– Att cykla är dessutom bra för hälsan så det är dubbla vinster. Är det riktigt tunga verktyg har vi en eldriven golfbil, berättar Michel, som är en flitig löpare och är minst sagt van att röra sig långa sträckor.

TVÅ BATTERIDRIVNA GRÄSKLIPPARROBOTAR tar effektivt hand om två av de stora gräsyttorna på Håjum. Övriga ytor klippas med åkgräsklippare, eller batteridrivna trimrarna.

– Med mer eldrivet blir det också en lugnare miljö på begravningsplatserna, vilket känns bra. Vi har idag bara ett fåtal arbetsverktyg som drivs

med diesel för att de ska klara tyngre röjningsjobb, men från och med 2020 kommer krematoriet att först drivas med biodiesel och därefter även med dieseldrivna maskiner, berättar Michel.

BÅDE PÅ GÖTALUNDEN och Håjum är de stora och nyanlagda perenna rabatterna medvetna satsningar till förmån för insekterna och naturens eget kretslopp.

– Idag finns det färre blommande landskap för bin och andra insekter. Våra rabatter med en mängd blommor och växter som blommor varje år, fyller därför en viktig funktion. Vi har redan placerat ut bikupor.

SOM GRAVRÄTTSINNEHAVARE MED skötselavtal kan du också göra ett medvetet val och välja färre omplanteringar tack vare färre årstidsblommor till förmån för växter som håller sig gröna under längre perioder.

– Det kostar mindre för gravrättsinnehavaren och innebär också att vi bidrar till att minska uppdrivningen av vår- och sommarblommor som i sig har en stor inverkan på klimatet. Genomgående ser vi också över all användning av olika kemikalier, berättar Michel.

ÄVEN NÄR DET gäller gravstenarna är medvetenheten stor. När en gravrätt löpt ut och inte förlängs efter 25 år, så återanvänds stenarna i bland annat minneslundar istället för att det ska brytas och formas nya. På Håjum byggdes också en vacker stenmur med stenrester från Pettersson stenhuggeri för tolv år sedan, istället för att fortsätta underhålla ett gammalt rostigt staket.

– Det finns mycket man kan göra för att minska belastningen på miljön och det är inspirerande att tänka i nya banor. Jag hoppas få tag på mer stenrester framöver så att vi kan förlänga muren ytterligare.

VID DET INTILLIGGANDE krematoriet tas också restvärmen tillvara för att värma upp Trollhättan via fjärrvärmenätet.

– Det kanske en del tycker låter obehagligt, men det handlar om mycket energi som vi på ett värdigt sätt tar tillvara. Vi människor är ju också en del av kretsloppet, konstaterar Michel Matheussen. ♥

**"LÅT OSS SKÄRPA VÅR
BLICK FÖR SÅDANT SOM HAR
VERKLIGT VÄRDE, SÅ ATT
OMSORGEN OM DETTA KAN FÅ
OSS ATT VÅGA GODA OCH
NÖDVÄNDIGA FÖRÄNDRINGAR.
BOKSTAVLIGEN FÖR
LIVETS SKULL!**

Ärkebiskop Antje Jackelén

Svenska kyrkans biskopar har i sitt uppdaterade klimatbrev från 2019 återigen uttalat vikten av att vi alla tar ett gemensamt ansvar för en hållbar utveckling. Man riktar också en rad tydliga uppmaningar såväl till världens kyrkor, företag, länder och samarbetsorganisationer att verkligen gå samman och jobba gemensamt.

Redan 2008 hölls ett internationellt och interreligiöst toppmöte om klimatet i Uppsala. Det resulterade i Uppsala Interfaith Climate Manifesto. 2014 skrev Svenska kyrkans biskop sedan den första utgåvan av «Ett biskopsbrev om klimatet» och det väckte stor uppmärksamhet både i svensk och internationell media och även togs upp i FN-sammanhang.

I det nu reviderade klimatbrevet är ärkebiskop Antje Jackelén tydlig: "Låt oss skärpa vår blick för sådant som har verkligt värde, så att omsorgen om detta kan få oss att våga goda och nödvändiga förändringar. Bokstavligen för livets skull!

Biskopsbrevet understryker att klimatfrågan sätter den internationella solidariteten mellan människor och stater på hårda prov. Rättvisefrågorna blir tydliga, eftersom de som bidragit minst till den kritiska situationen på flera sätt drabbas hårdast.

Läs biskoparnas klimatbrev på www.svenskakyrkan.se/klimatbrevet

Leena Touvila, Liisa Lundström, Elvi Määttä, Paula Isola Nyman, Helmi Polijärvi och Maila Hyvönen bjuder på finska julklassiker under glada former.

JUL PÅ FINSKA

Det finns likheter. Men också ganska stora skillnader. Häng med på en snabbguidning bland tre av de finska julbordets starkaste traditioner.

– Ingen jul utan morotslåda, deklarerar Paula Isola Nyman.

TEXT: ERIK TORSTENSSON FOTO: JERRY LÖVBERG

TILLSAMMANS MED SINA fem väninnor Maila Hyvönen, Elvi Määttä, Helmi Polijärvi, Liisa Lundström och Leena Touvila fick Paula uppdraget att ta fram en trio självklarheter på det blåvita julbordet. Svensk ”vardagsmat” som köttbullar och Janssons frestelse göre sig icke besvär, när det finns Morotslåda, Karelska piroger och Julstjärnor med plommonmarmelad.

– Fast jag äter visserligen morotslåda året runt, eftersom det är så gott, erkänner diakonen Minna Hellström som jobbar i den finskspråkiga verksamheten i Lextorpskyrkan.

”
VÅR STARKA
LÅDTRADITION KOMMER
FRÅN KRIGSTIDEN DÅ
FINLAND VAR MYCKET
FATTIGT OCH MAN GJORDE
RÄTTER PÅ DET MAN
KUNDE.

VARJE VECKA TRÄFFAR hon många äldre finlandsfödda församlingsbor, mest kvinnor. Man bakar, handarbetar, lagar mat och anordnar både kortare och längre resor tillsammans.

– Det här betyder oerhört

mycket. Jag och många av oss andra lever ensamma idag och att ha vänner betyder allt. Det är livet, säger Maila Hyvönen.

BAKNINGEN STÅR HÖGT i kurs och när damerna skrider till verket så går det undan. De tre klassiska finländska recepten sitter i ryggmärgen och lite improvisation efter eget tycke och smak är förstås också fullt tillåtet.

– Om man hellre vill ha exempelvis äpplemos på julstjärnorna så är det förstås helt okej, säger Liisa Lundström, när hon lägger den traditionella plommonmarmeladen på plats.

Samtidigt har Helmi Polojärvi snabbt och lätt rört sam-

”

OM MAN HELLRE VILL HA ÄPPLE MOS PÅ JULSTJÄRNORNA SÅ ÄR DET FÖRSTÅS HELT OKEJ.

man degen till de Karelska pirogerna.

– Det ska helst vara rågmjöl. Det gör dem lite matigare, förklarar hon.

FYLLNINGEN I DE Karelska pirogerna har i allra högsta grad med svenska jultraditioner att göra, fast på ett litet annat sätt.

– Man fyller dem med risgrynsgröt. Och det är väldigt gott att servera dem med äggröra, påpekar Helmi.

Morotslådan, som har många syskon i form av bland annat kårotslåda, leverlåda och potatislåda, är också ganska enkel att laga till. Kanske inte en färgsensation för ögat, men mättande och rejäl.

– Vår starka lådtradition kommer från krigstiden då Finland var mycket fattigt och man gjorde rätter på det man kunde. Det är samma sak med pirogerna. Det är enkel mat från tider då många hade det väldigt svårt, berättar Minna Hellström.

ÖVER HUVUD TAGET har Finland en lite mer nedtonad julstämning jämfört med Sverige. Julsångerna går mer i moll och en av de mest kända är "Sparven om julmorgonen". Texten är en dikt från 1859 av den finlandssvenska Zacharias Topelius, som beskriver sorgen efter att ha mist sin ettårige son. Den tonsatta versionen av Otto Kotilainen från 1913 är den mest kända.

”

DET SKA HELST VARA RÅGMJÖL. DET GÖR DEM LITE MATIGARE.

Klockan tolv på julafton hålls Julfredutlysningen. Den TV-sända ceremonin hålls inför folkmassorna på torget i landets äldsta stad Åbo.

– Förr stannade samhället på julafton efter utlysningen, men så är det inte idag. Det är synd på ett sätt. Vi flänger och far även på julafton, konstaterar Paula Isola Nyman.

DET VAR LÅNGE sedan hon var hemma i Finland. Flytten gick till textilfabriken i Borås 1971 och några år senare flyttade hon efter sin syster till Trollhättan och arbetet på textilfabriken i Sjuntorp. Att vårda de finska traditionerna tillsammans med de svenska, är viktigt för henne. Barn och barnbarn får också möjligheten att knyta an till sin familjehistoria.

FÖRUTOM DE KLASSISKA maträtterna är ett besök på kyrkogården en stark tradition på finlandarnas julafton. Liksom att basta med släkten.

– Vi har bastu även i lägenheter och radhus. Det är standard, säger Elvi Mättää.

Utöver baktraditionerna har den finska församlingen flera julaktiviteter i december.

– Den 16 december sjunger vi finska julsånger i Lextorpskyrkan och det brukar locka väldigt mycket folk, precis som den finska julottan på Juldagen. Det är roligt att Lextorpskyrkan är en så viktig mötesplats för många av finlandssvenskarna som kom till Sverige och Trollhättan för att jobba inom industrin på 1960- och 1970-talet, säger Minna Hellström.

TRE RECEPT PÅ FINSK JUL >>

KARELSKA PIROGER

2 dl vatten
2 dl vetemjöl
3,5 dl rågmjöl
1 tsk salt
1 dl vatten, pensling
50 gram smör, pensling
Äggsmör
3 st ägg
100 gram smör
Fyllning: risgrynsgröt, potatismos
eller rotmos

GÖR SÅ HÄR:

1. Blanda mjölsorterna med saltet.
2. Tillsätt vatten och knåda till en jämn deg.
3. Forma degen till en rulle och dela i 12 delar.
4. Kavla ut varje del tills de är några millimeter tjocka.
5. Lägg en klick av valfri fyllning som ett streck i mitten och vik in de tomma sidorna mot mitten.
6. Vecka kanterna på sidorna.
7. Grädda mitt i ugnen på ca 275 grader i ca 10–15 minuter.
8. Efter gräddningen penslas de med smör och vattenblandningen.
9. Låt pirogerna svalna under bakplåtspapper och en handduk till servering.

Servera med äggsmör; rör ihop smör med hackat hårdkokt ägg.

FINSK MOROTSLÅDA

1,5 dl risgryn
0,5 tsk salt
3 dl vatten
7–8 dl mjölk
6–7 st ganska stora morötter
0,5 dl ströbröd
1 dl grädde, eller mjölk
1 tsk salt
0,5 tsk muskot, riven
2 st ägg
1 msk smör

GÖR SÅ HÄR:

1. Koka risgrynen i det saltade vattnet i ca 10 minuter.
2. Häll i mjölken och låt sjuda till gröt, det tar ca 40 minuter.
3. Koka morötterna mjuka i lättsaltat vatten, mixa till en slät massa.
4. Låt ströbrödet svälla i grädde och blanda i kryddor och ägg. Undvik för mycket salt!
5. Blanda gröten, morotspurén och ströbrödsblandningen.
6. Häll i smord form, klicka eventuellt på smöret och strö på lite ströbröd.
7. Grädda lådan i ugnen en timme på 175 grader.

FINSKA JULSTJÄRNOR

ca 45 st
(kan halveras)
9 dl vetemjöl
2 tsk bakpulver
500 g rumsvarmt smör
500 g kesella
500 g plommon
4 dl vatten
2 dl syltsocker med pektin
1 ägg
Florsocker

GÖR SÅ HÄR:

1. Blanda vetemjöl med bakpulver. Tillsätt smöret och blanda väl.
2. Tillsätt kesella och arbeta ihop till en smidig deg. Plasta degen och låt vila i kylan över natten.
3. Grovhacka plommonen och lägg i en kastrull tillsammans med vatten och syltsocker. Låt koka upp och sjuda 8–10 minuter tills det börjar kännas som en fast sylt. (Du kan också köpa färdig plommonmarmelad).
4. Mixa plommonen och låt svalna i kylan över natten.
5. Kavla ut degen tunt, ca 0,3 mm. Mät ut fyrkanter på ca 10×10 cm. Sporra kanterna in mot mitten, spar en liten del där fyllningen ska ligga.
6. Spritsa eller klicka ca 2 msk av fyllningen i mitten. Vik sedan in två motstående sidor så du får en stjärna. Nyp ihop ordentligt i mitten så att de inte åker upp i ugnen. Tips! Pensla lite med ägg som "lim".
7. Lägg på plåtar med bakplåtspapper, pensla med uppvispat ägg och baka mitt i ugnen i 7–10 minuter på 225 grader.
8. Låt svalna helt och pudra sedan med florsocker.

Lyssna in
Spotifylistan
på sidan 32.

**Baka gärna i takt
till finska jultoner!**

AGERA MED OSS FÖR VÄRLDENS FLICKOR.

Miljontals flickor i världen förtrycks och utsätts för hot, våld och övergrepp – bara för att de är flickor. Act Svenska kyrkans Julinsamling 2019 går till kampen för att motverka fattigdom och förändra normer som ger flickor sämre förutsättningar för ett värdigt liv.

27

TVÅ TREDJEDELAR AV världens 780 miljoner människor över 15 år som inte kan läsa, är flickor eller kvinnor. Varje dag blir 30 000 flickor under arton år bortgifta och 10 000 könsstympas.

Act Svenska kyrkan stödjer humanitära insatser och projekt över hela världen för att stärka just flickors och kvinnors rätt till god hälsa, värdighet och makt över sitt eget liv. Genom årets julinsamling, som startar i samband med första advent och pågår till trettondag jul den 6 januari, kan du vara med i kampen för att

stärka flickors möjlighet att kunna påverka sin framtid.

Alla ska ha rätt att själv få välja med vem de vill leva sitt liv och alla äger rätten att bestämma över sin egen kropp.

SVENSKA KYRKANS INTERNATIONELLA arbete har bytt namn till ACT Svenska kyrkan och ingår i ACT-alliansen (Action by Churches Together). Det är ett globalt samarbete mellan kyrkor och organisationer för effektivare katastrofinsatser, utvecklings- och påverkansarbete.

SWISHA
DIN GÅVA TILL

svenskakyrkan.se/act

900 1223

act
Svenska kyrkan

24 JAN

KL 17.00

Emil Pernblad, Marita Johansson, Jonas Liljeström i gruppen Salamander spelar judisk folkmusik i Lextorpskyrkan.

JUDISK FOLK- MUSIK MED SALAMANDER

Salamander är en Göteborgsbaserad trio som spelar judisk folkmusik (mestadels ur sefardisk tradition) och även tidig musik från medeltid, renässans och barock framförd i folkmusikalisk tappning. Ibland slinker även andra typer av folkmusik, till exempel grekisk rebetika-musik och italienska folkvisor.

Med anledning av Förintelsens minnesdag 27 januari spelar folkmusikgruppen Salamander i Lextorpskyrkan den 24 januari.

JUDISK FOLKMUSIK I LEXTORPSKYRKAN

24 januari
kl 17

Salamander spelar med anledning av Förintelsens minnesdag

14 DEC

KL 10-14

Halsband av märket KAZURI, mjuka och hårda leksaker är några av alla rättvisa julklappar som finns i butiken.

20% RABATT PÅ SCHYSSTA JULKLAPPAR

Välkommen att botanisera bland hantverk, smycken, keramik, ljus, tvålar, choklad, godis, kaffe, quinoa, marmelad, leksaker och dockor mm. Den 14 december kan du fynda rättvisa julklappar till stämmingsfulla toner av Thorgny Skantz som underhåller kl 11-13.

Fair Trade Shop i Trollhättan säljer rättvisa varor på Kungsgatan, mitt emot Folkets Hus. Fair Trade varor är utvecklade under schyssta förhållanden för miljö och jämställdhet och producenterna får rättvist betalt.

Vill du bli butiksvärd och jobba ideellt med butiksförsäljning, inköp och skyltning i ett trevligt gäng? Titta in till oss i butiken eller kontakta Gunilla Nylén på telefon 0520-47 29 59.

JULSHOPPING OCH MUSIK I BUTIK

14 december
kl 10-14
Musik kl 11-13

Fair Trade Shop, Kungsg 22, Trollhättan

Öppettider under december
tisd-fred 10-18 samt lörd 10-14
(Stängt vecka 52-01 pga inventering)

15 DEC

KL 10-15

12 DEC

30 JAN

27 FEB

MESSY CHURCH EN HÄRLIG RÖRA

Messy Church börjar med drop-in-fika, innan vi kör igång med pyssel och sång utifrån kvällens utvalda tema. Temat får du reda på när du kommer och pysslet och sångerna använder vi i en kort och enkel gudstjänst, innan vi avslutar kvällen med lagad mat. Messy Church vänder sig till alla åldrar, stora som små. Men det är ändå barnen som står i fokus.

3: E ADVENT PÅ SPIKÖN

Varmt välkomna till Spikön för att sjunga, lyssna till julberättelsen och julpyssla.

Spikön	15 december	Kl 10-15
--------	-------------	----------

MESSY CHURCH I GÖTALUNDENS KYRKA

29

12 december,
30 januari och
27 februari kl 17-19

Det kostar inget och det är bara att dyka upp!

27 DEC

KL 17-19

SKRIDSKO DISCO 2019

Välkommen att svänga loss på isen med massor av andra danssugna. Skridskor och hjälm finns att låna på plats av Fritidsbanken som tillsammans med bland andra Svenska kyrkan anordnar discot för tredje året i rad. Förra året kom nästan 1400 discoskridskoåkare och skapade en härlig isfest tillsammans. **Gratis inträde!**

SLÄTTBERGSHALLEN	27 DECEMBER	KL 17-19
INFO	Kajsa Berg 0702-98 94 15 Aslan Agirman 0725-60 76 91	

Fritids
banken

GOD

7/12	11.00	Dopgudstjänst, Barbro Gustavsson, Lextorpskyrkan
	14.00	Dopgudstjänst, Marina Lindquist Bild, Trollhättans kyrka
8/12	11.00	Mässa, Marina Lindquist Bild, Trollhättans kyrka
	11.00	Gudstjänst med små och stora, Barbro Gustavsson, Lextorpskyrkan
	11.00	Gudstjänst, Henrik Gustafsson, Götalundens kyrka
	14.00	 Finsk gudstjänst, Riki Kuivalainen, Lextorpskyrkan
	14.00	Gudstjänst med Lucia, Eivor Rova, Familjekören och Höjdarna. Skogshöjdens kyrka
12/12	17-19	Messy Church med jultema- pyssel, sång, gudstjänst och mat. För alla med barnen i centrum. Götalundens kyrka
	13/12	19.00
15/12	11.00	Högmässa, Elisabet Öman, Ensemble ur Motettkören. Trollhättans kyrka
	11.00	Högmässa, Magdalena Mellgren Sävenstrand, Lextorpskyrkan
	11.00	Högmässa, Marie Jönsson, Götalundens kyrka
	16.00	 Finska julsånger, Riki Kuivalainen, Lextorpskyrkan
	17.00	Adventsgudstjänst, Elisabet Öman, Kyrkkaffe och lotterier och försäljning till förmån för vår Julkampanj Kyrkans gård Skoftebyn
30	18.00	Julmusik med Frida Johansson, piano/sång och Christina Hasselqvist, sång/fiol. Präst Eivor Rova. Skogshöjdens kyrka
	22/12	10.00
11.00		Högmässa, Tina Haettner Blomquist, Seniorkören. Trollhättans kyrka
11.00		Gudstjänst, Barbro Gustavsson, Lextorpskyrkan
11.00		Högmässa, Henrik Gustafsson, Götalundens kyrka
24/12	10.00	Krubbgudstjänst, Marie Jönsson, Götalundens kyrka
	10.00	Julbön, Lars Johansson, Höjdarna medverkar. Sjukhuskyrkan, NÅL
	10.00	Krubbgudstjänst, Anette Börjesson, Kyrkans gård Strömslund
	11.00	Krubbgudstjänst, Eivor Rova, Skogshöjdens kyrka
	11.00	Krubbgudstjänst med Jul i gemenskap. Magdalena Mellgren Sävenstrand, Lextorpskyrkan.
	17.00	Julbön, Tina Haettner Blomquist, ensemble ur Motettkören. Trollhättans kyrka
	23.00	Midnattsmässa, Henrik Gustafsson, Götalundens kyrka
	23.00	Midnattsmässa, Barbro Gustavsson. Adam Blom, trumpet, Lextorpskyrkan
	23.00	Midnattsgudstjänst, Anette Börjesson, Johanna Svensson, sång, Skogshöjdens kyrka.

ADVENTS- GUDSTJÄNST I KYRKANS GÅRD, SKOFTEBYN

Adventsgudstjänst med Elisabet Öman. Kyrkkaffe, lotterier och försäljning till förmån för vår Julkampanj.

JULMUSIK I SKOGSHÖJDENS KYRKA

Julmusik med Frida Johansson, piano/sång och Christina Hasselqvist, sång/fiol. Präst Eivor Rova.

BARNEN FYLLER KRUBBAN

På julaftons förmiddag anordnas krubbgudstjänster för hela familjen i flera kyrkor. Prästen berättar om julevangeliet och barnen får hjälpa till att fylla krubban med figurer. Berättelsen växer fram till tonerna av några av julens mest omtyckta psalmer.

Sjukhuskyrkans andaktsrum på NÅL är alltid öppet. Varje helgfri onsdag kl 16 hålls mässa och gudstjänst alla söndagar kl 16.

Konserter, föredrag eller andra evenemang som Trollhättans pastorat anordnar sker i samarbete med studieförbundet Sensus.

JUL!

29/12
14.00

FIRAR 50 ÅR SOM KYRKOMUSIKER

I samband med Julmusikgudstjänsten i Lextorpskyrkan firar organisten Marie-Louise Svensson 50 år som kyrkomusiker. Efter Musikhögskolans kyrkomusikerprogram i Malmö arbetade hon som organist under 27 år i Vårgårda, innan hon kom till Trollhättan och Lextorps församling. Denna söndag blir det fokus på Carols vid Betlehem med alla pastoratets kyrkomusiker. Julmusikgudstjänsten leds av prästen Magdalena Mellgren Sävenstrand och med Lisbeth Eklund som textläsare.

AVSLUTA 2019 MED NYÅRSBÖN & FYRVERKERIER

Påbörja nedräkningen mot årets slut med nyårsbön i Trollhättans kyrka. Därefter fylls himlen över Oscarsbron med nyårsfyrverkeri.

Gott nytt år!

31/12
16.00
17.00

**Välkommen att fira
jul med oss kyrkorna.**

25/12	08.00	Julotta, Lars Nordh, Götalundens kyrka
	08.00	Julotta, Tina Haettner Blomquist, sångare ur alla körerna. Trollhättans kyrka
	09.00	Finsk julotta, Riki Kuivalainen, Hans-Olof Svensson, klarinett, Lextorpskyrkan
26/12	11.00	Gudstjänst, Barbro Gustavsson, Hans-Olof Svensson, klarinett Lextorpskyrkan
	11.00	Högmässa, Magdalena Mellgren Sävenstrand, Lextorpskyrkan
29/12	11.00	Högmässa, Marina Lindquist Bild, Trollhättans kyrka
	16.00	Julens sånger och psalmer, Marie Jönsson, Götalundens kyrka
	11.00	Gudstjänst, Marie Jönsson, Götalundens kyrka
31/12	11.00	Högmässa, Elisabet Öman, Trollhättans kyrka
	14.00	Julmusikgudstjänst med pastoratets kyrkomusiker, Marie-Louise Svensson och Magdalena Mellgren Sävenstrand, Lextorpskyrkan.
	18.00	Gudstjänst, Skogshöjdens kyrka, Eivor Rova.
1/1	16.00	Nyårsbön, Trollhättans kyrka, Elisabet Öman.
	17.00	Trollhättans Stads fyrverkeri, Oscarsbron.
5/1	11.00	Högmässa, Trollhättans kyrka, Elisabet Öman.
	16.00	Nyårscafé Janne Andersson, gitarr, Kimmo Tuomaala, piano och Barbro Gustavsson, präst, Lextorpskyrkan.
	11.00	Högmässa, Henrik Gustafsson, Götalundens kyrka
6/1	11.00	Gudstjänst, Marina Lindquist Bild, Trollhättans kyrka
	18.00	Gudstjänst, Annette Börjesson, Skogshöjdens kyrka
	11.00	Gudstjänst, Henrik Gustafsson, Götalundens kyrka
31	11.00	Gudstjänst med inslag på flera språk, Barbro Gustavsson, Ellen Andersson, sång. Lextorpskyrkan
	11.00	Högmässa, Elisabet Öman, ensemble ur Motettkören. Trollhättans kyrka
	16.00	Gudstjänst med julfest, Eivor Rova, Skogshöjdens kyrka

JUL I GEMENSKAP I LEXTORPSKYRKAN

Efter krubbgudstjänsten kl 11.00 serveras enkel julmat och vi firar julen tillsammans.

Vill du vara med? Anmäl dig på 0520-47 29 00

Vill du hjälpa till? Anmäl ditt intresse till Louise Sahlén på 0520-47 29 24

24/12
11.00

Med reservation för ändringar.

Su 15/12 klo 16 Kauneimmat joululaulut, Lextorpin kirkolla. Jumalanpalvelus sunnuntaisin klo 14. Torstai/ lähetyskahvila to klo 13. Lue lisää www.svenskakyrkan.se/trollhattan/suomeksi.

SE MER PÅ WEBBEN. Det här är bara ett axplock av alla aktiviteter och evenemang. Allt som händer hittar du på: svenskakyrkan.se/trollhattan facebook.com/svenskakyrkan/trollhattan

FIRA JULEN TILLSAMMANS

MÖTESPLATSER JUL/NYÅR

18/12	KL 10-12	Kyrkans Hus, Drottninggatan 42. Julgröt och skinksmörgås (25:-) Andakt kl 12.
24/12	KL II	Lextorpskyrkan, Lantmannavägen 155. Krubb gudstjänst. Efter gudstjänsten jul i gemenskap med enkel julmat. Anmäl dig gärna till Svenska kyrkans exp. 0520-47 29 00.
	KL II-15	Pingstkyrkan, Strandgatan 22. Julafton för stora och små. Julbuffé kl 12.
	KL 9-16	Verdandigården, Ollonstigen, tel 0520-738 22. Julfirande. Julmat serveras kl 12-14.
25/12	KL 14-18	Frälsningsarmén, Österlånggatan 20. Julfest: julbord, gemenskap, sång, musik, lekar. Anmälan: tel 0520-105 07.
27/12	KL 10-12	Kyrkans hus, Drottninggatan 42. Julcafé med skinksmörgås. (20:-) Andakt kl 12.
1/1	KL 16-17	Lextorpskyrkan, Lantmannavägen 155. Nyårsmusikcafé.
3/1	KL 10-12	Kyrkans hus, Drottninggatan 42. Julcafé med skinksmörgås. (20:-) Andakt kl 12.
	KL II	Högmässa i Trollhättans kyrka med enkel kyrklunch.
6/1	KL 16	Gudstjänst med julfest, Eivor Rova, Skogshöjdens kyrka.
	KL 16	Missionskyrkan, Equmeniakyrkan, Klintvägen 4. Trettendedagsfest.
8/1	KL 10-13	Kyrkans Hus, Drottninggatan 42. Julgröt med skinksmörgås (25:-) Andakt kl 12.
ALLA DAGAR		Träffpunkten (Kaffestugan) på Polhemsgatan 4 är öppen varje dag kl 14.30-18.30.

Välkommen även till Kyrkornas gudstjänster – se predikaturerna i TTELA.

Postgiro:
118574-3

Swish:
123 27 867 88

Märk
betalningen:
"Julklappen"

Ge ett presentkort i Julklappen!

I december hittar du granar i kyrkans lokaler med möjlighet att ge pengar till diakoniverksamhetens insamling "Julklappen". Gåvan blir presentkort som Svenska kyrkans diakoner ger till trollhättebor som behöver extra stöd kring julen.

RIKIS JUL- FAVORITER

Den finska trollhätteprästen Riki Kuivalainen bjuder på sin 12-i-topplista med julmusik.

1. Tiellä ken v... 4:30
Jani Wickholm...
2. Välkommen... 3:27
E.M.D. • Valko...
3. Mary's Boy ... 4:02
Boney M. • The...
4. Bereden vä... 4:19
Sonja Aldén, A...
5. Tulkoon joulu 4:37
Suvi Terasniska...
6. Himlen I Mi... 4:53
Elize Ryd • Ras...
7. Kolme Kuni... 2:20
Korsuorkesteri ...
8. Walking In ... 5:30
Nightwish • Oc...
9. Sydämeeni ... 3:18
Vesa-Matti Loir...
10. Giv mig ej g... 2:43
Jean Sibelius, ...
11. Nu tändas t... 2:41
Carola • Carola...
12. Maa on niin... 3:21
Vesa-Matti Loir...

Direktlänk till Spotifylistan finns på svenskakyrkan.se/trollhattan
Du kan också gå direkt till listan via QR-koden.

Svenska kyrkan i Trollhättan
Telefon 0520-47 29 00
trollhattans.forsamling@svenskakyrkan.se
www.svenskakyrkan.se/trollhattan

Kyrkogårdsförvaltningen
Telefon 0520-47 30 00
trollhattans.bokning@svenskakyrkan.se
www.svenskakyrkan.se/trollhattan/kgf

Svenska kyrkan
TROLLHÄTTAN